

ACC. N:R M. 15604:1-18.

Landskap: Skåne Upptecknare: Olof Persson, Bjärnum
Härad: V. Göinge Berättare: " "
Socken: N. Skarp Berättarens yrke: fabrikör
Uppteckningsår: 1960 Född år 1879 i Visseltorpa

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Textilerna i hemmet. s. 1-18.

N. No. 163

3/10-60

Skriv endast på denna sida.

Om Textilier

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

AM 163

Befröfarande textilier framställning
och användning i hemmen hos under tiden
nas lopp och tidsäktu, varad skiftande
mycket beroende av hemmet art vad det
gäldar de ekonomiska förhållandena. I detta
fall som tidigare kommer minn uppgefler
~~de~~ i huvudsak, att begränsa sig till den
art där jag levat och verkat under min livs-
tid, nämligen delen av Kana Skåne och Södra
Småland. Innan jag går in på frågorna
som de förekommer i frågeloket, vill jag
nägot beröra vad jag känner till om be-
darna vävnaden som regelbundet fram-
ställts i hemmen i vad det gäldar
klätdräkten både vad det gäldar
den manliga, som kvinnliga delen av-

befolkningen. Vid 1800 talts snitt och
 dess bevarade del var del utestående
 hemvärdar söker som kom till användning.
 För förekom allmänt på gårdarna, så-
 väl större som mindre, man skördade
 spårullen av dessa och beredde den på
 följande sätt. Först tvättades del fö-
 ligen djurt i ett stort kar fyllt med vatten
 när del sedan föll förka kläpte man bort
 ullen, som sedan ytterligare tvättades och
 fick ligga till torkning. När så höst
 och vinterkvällarna kom, var del den
 kvinnliga delen i familjen (även tjänaru-
 da sedan fanns) fick delta i arbetet
 med beredningen. Första tempot var
 kardning, härvid användes två
 olika kardar en grövre och en finare.
 2. Först den grövre detta kallades

Skrubbs (Skulkaⁿ), sedan övergick
 man till finkardning, etc. mycket mygga
 arbete. Ullen fick beordras så att många
 små knutar fanns kvar. Med kardornas
 hjälp formades sedan uller i rullar. Rulla
 25 cm i diameten och i längd motsvarande
 kardans bred ungefär 25 cm. Dessa rullar
 staplades sedan upp i en hög. Efter denna
 prosedur övergick man till att spinna
 Ullen, härvid fick själva handlagit bestämmande
 grovleken på garnet. Ullen var i all-
 mänhet vit, och av garnet stekades
 strumpor till förmågen alla medlemmar
 då gyllestumpen var det enda förskottsmådet
 vis den tiden. En del av garnet sändes
 i väg till färgning färgfabriken Jans på
 den tiden, och man kunde få den en-
 skade färgen på garnet, rentligen

vitt eller svart, kavar värde men,
 sedan tyger främst för den manliga
 delen, dessa tyger sänds sedan till stämp
 för behandling i ett fall skulle det pressas
 och kavades sprässäcken i andra fall
 skulle det stämpas och kavades stämp-
~~värden~~ värken, i detta senare fallit,
 stämpade tyget hemman så det blev tjockare
 och förlorade således både i längd och
 bredd, men fick ett vackert utseende
 och användes till högtidskläder, dammens
 tyger var av tunnare bestoffen huf.
 Värnades för många andra ändamål
 tillverkades i tremman, såsom dyneror
 dessa värdes både i ull och bomull i
 många veckor monstet, mest rundiga.
 Vidare värde man mycket av både ull,
 och bomull, som användes till laskan

och linnen det senare gäster för både
män o kvinnor, hollinnat var en mye-
ke förnämlig produkt och därtill slit-
stark. Efter bykning o tvättning blev
det så vitt o vackert, att det kunde motsvara
våra dagars nylon. Den annan artickel som
som försvändes i mycket stor utsträckning
var förkläden och huvudbonader dessa
vävdes i många vackra mönster och
bars av alla damer under 1800 talet både
i byg och böcken. Mycket annat
kunde vara att förtälja om, som mattor
m m.

Beträffande Golv o Golvbeläggning
så kan nämnas, att vid 1800 talets mitt
och något senare var golven trävita
men skurades någon gång vid större
vägtida, som beläggning brukade man

till Söndagarna bestör golvet med vit
 fin sand, och vran på störet fintraskat
 Entis. Uppålagt gav detta en mycket fin
 doft i rummet som, ju alltid var storlu-
 gan. Men o va när detta skulle pensas
 kvad igen, då fick man tänka golvet med
 vatten, men ändå stros dammet hårt i sätet.
 Men detta hygieniska bruk försvaras och
 golven fick vara utan beläggning men
 skuras ofta. Målad golv var rätt
 säkert, däremot längre fram i tiden för-
 kom det att man fernissade golven. Jag
 bör tillägga beträffande skurning av
 golven använde sig av buntal granris
 samt med tillvatt av såpa i vatten, och
 man arbetade med bara händer, detta var
 kvinnogöremål och skulle passas döljts
 in på nutidens damor med profärgade naglar

När man sedermera började med någon
guldbeläggning var det trossmatta som
kom till användning dessa förfärdiga-
des i tremmen. Det gjordes aldrig hel guld-
beläggning av dessa matta utan endast ett
par längsta dragarna snitt över golvet,
samt någon liten dörmatta inmanför ingången.
Förlåt utrymmena och man hade ett
finrum, belade man detta med något mörk
matta samt av något finare birkoffelst.
Det dröjde nog till sekelskiftet innan
korsmattan kom i bruk, och det var först
i de burgrare tremmen detta kunde ifrågasättas
komma då de lägs skickten saknade
resurser för nymodigheten, man trängde
sig som vanligen in hos dessa, det var i
första hand storstugan (dagligrummet)
som blev försedt med korsmatta. detta

Underlättnad ju mycket renhållningen, ju
rummen där sidorna fanns användes ju
mera sällan, och vore därför icke föremål
för så mycket renhållning och städning
och köken kom kokmattan tidigt i bruk.
Denne matta var en inhemsk tillverkning
och kunde inköpas hos köpshandlarna.
Som vi berättat hade kommit igång.
Parkettgolv är ju en senare företeelse
och började i städerna, man har nu även
spritt sig till de större samhällorens.
Landsbyggen har fortfarande ringa kännin-
ga av denna art utan möjligen där ny-
byggna förekommer. Beträffande andra
mattor, som prydnadsmattor komma ju
desser från utlandet och införas genom in-
portören och försäljas av våra möbelhand-
lande. Vi ha träskenne även en del.

Konstväverster som tillverkar fina prydnads mattor. Vaxer en häv som ser till Kungl. Slottet. Prydnads mattor användes numera i alla rummen utom i kök och kontor.

Beaktande gardiner är att värmas att på 1850 tal var det i de flesta rummen ^{tränings} ~~rummen~~ vanligast brukligt med några gardiner - men när först dessa kom i bruk var det utslutande en fräggardin som döljde en tredjedel av fönstret. Men vid 1900 tal började och något tidigare infördes bruket med långgardiner dessa voro i regel vita och värdes i hemmen, en mycket tunn genomskinlig vävnad och kallades trädgardiner. Dessa sattes fast på en rund kapp. Som lades på ett par kroror som satt fast i väggen ovanför fönstret trär kappor kom först i bruk något senare.

Draggartinen har mig vetterligen ofta
företkommit före än långt in på 1900-talet.
Här böyade man ären mot draperier
och ofta företom då att man följdes utem
dem i ett förhåll där dörren tagets bord
dessa kunde då dragas åt sidans och
de båda rummen förenas, och utgjorde
då ären en prydnad. Samtidigt som de
verkade värmeisolerande, om man bara
ville använda det ene rummet. Beträffande
material till dessa draperier så var
det oftast ulltyg i vävna färger, det
företom även att man broderade på kan-
terna. Broderet var mycket allmänt
vid ~~bestämd~~ beställningstid, även något
tidigare. De flesta broderet var av lin-
var, avpassade i lagom format, broderades
och kantades med en bred bord

i kantzerna, de försågs med olika
motiv. Såsom bibelskåpik, deviser, ordspök
o-dy. Härtill användes olika färger, även
färgsam gobeläng med enörta motiv.
Dessa placerades i finrummet och fick
sitta upppe året runt. Hade man en
lång soffa i rummet blev vanligen
placerad över denna. Men såts komad
fanns av puppen men användes bara under
julhelgen, denna placerades på väggarna
kända upp till taket, den fanns även
utan tunt limnälävt, på höjden var
den cirka 25 cm, och räckte runt väggarna
i hela rummet, den var försedd med
målade motiv på hela sträckningen
och nästan uteslutande bibelska motiv.
Men sådan sak skulle kosta många pengar
11 i våra dagar om den kunde anskaffas.

Timmes numera ordart på museet. För
 Övrigt kan sägas, att bonaden uppsattes
 numera bara för att bita upp under.

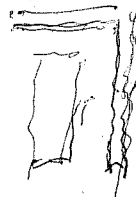
Julhelgarna.

Jag tillät mig sitera en delvis på en bonad
 som jag har i egen ägo och värdesätter högt
 klingas i ena svodensmålet skönast
 Bindes ej ditt hem med dubbla gån,
 Lysen ika själva gräset gröntast
 På den tva där du levt som barn. }

Ordbruksträng.

7 Stulet på 1800 talet var de flusta möblen
 träanta omålade, som fanns i ett aumogebom, men
 för ett bättra bidant, förkom även fernissade
 möblen avsedda för finkammret, i vardags
 rummet förkom alltid ett stort bord
 där man intog sina måltider familjen.
 12. var stora på den tiden. På detta bord

användes alltid en hemvärd vit duk av grov beskaffenhet, Tregel var detta bord placerat i en hämsa av Rummet framför långa sittbänkar som utmed väggarna. För bord kom i öfrigt fans hade man alltid dukar men av någon bättre beskaffenhet o i kulvita färgen även dessa hemvita, och voro avpassade efter bordskivans storlek. Så till denna tult tränktes. Så var förhållandet i mitt barndomshem. Sedan man kom fram i nyare tid med polerade bordskivor användes mindre dukar placerade på mitten av bordskivan. I erifften förekom ej. det är först på senare tiden detta tillkommit och då endast vit bjudningens papperserifften är ett beordrat som användes i enstaka fall. Större vita

Linne dukar placeras på borden då
 någon stäm mättid skulle entagas.
 På mindre bord o byrå, och dylikt an-
 vändes små tygar. Lissa för målade
 och polerade saker. Plast är en ny förtulnes
 stoppade möbler förekom i allmoge-
 hemmen för än in på 1900 talet. Först
 var det en sorts boffer som kom i bruk.
 dessa stoppades både i tyg o sitts men
 var av fabriksvara i tyg. I enstaka bättn
 hem förekom en soffa i Gustaviansk stil
 från äldre tid. den var även stoppad och
 klädd i ett finare hemslöjds tyg men
 även kunde den vara klädd i skinn. Jag
 har även sett gamla stolar där sittsen
 varit klädd med skinn. Senare in på
 1900 talet tillkom stoppad möbler av olika
 slag i variationer tyg, skinn o pappanord

Om Sängströmming^w

De första sängar jag känner till från 1800-tallet
var en säng med sopplåt för 2. Denna
var försedd med ett framparti och 2 gavlar.
För övrigt var den fastskruvad i väggen, denna
säng stod bäddad både dag och natt, men på
dagen överdrogen med ett tunnare lygstycke
naturligtvis varuckad i olika höjder.
Underlaget i sängen var träskinn.
Senare tillkom den Gustavianska sängen^w, som
var fristående tillverkades i 2 delar och var den
enra delen kunde dragas ut sidledes och sålunda
beredde sopplåt för 2. Här blev underlaget^w
en halvass fynd med finhackad träskinn tort
löv eller dylikt, denna kunde vikas och sängen
hopskjutas på dagen och upp bäddad samt
förses med ett överkast, den tredje typ
av sängar tillkom vid sekelskiftet

m. träskinn

m. träskinn

det var den st Imperialängen, denna
 var även fristående och tillverkades i 2 delar
 här utvogs den ena delen från ändan på
 natt, dessa tillverkades i storlek dels för en
 person o dels för 2. Försigs med blå trä
 bottnar men i enstaka fall med spjälor
 här fick man använda 2 djälvständiga
 mardassor, stoppade antingen med träull
 eller kolsprint. Dessa sängar bäddas även
 upp på dagen och försigs med sängsvan-
 kast, naturligt vis berende på vilken
 ordning det var i hemmet. Självt skaffade
 jag mig sidan Säng 1903. 7 burgnare hem
 använde mycket dynor i sängutstyrelsen
 både som undulag, o påtröje dessa voro
 som regel stoppade med grästjäder, men så
 hade man ju också kalla soppen, huvud
 16 kudde som användes voro även stoppade

med gjäde eller dun, underlakan före-
kom, men ej överlakan, dessa voro del
av linne och del bomull, vilket äro
gälda för Östgötta, liksom av skinn kängor
jag icke till lä och ha funnits på dess trakter
Sängtäckan har funnits under tre den tid
jag kände, dessa voro hemstickade försedda
med vadd o i vissa fall ull. Fällan fick äro
tjänstgöra som tuckan, men var ej någon fattig-
mans vara. Dessa var av hemvärt ligg på in-
sida klätt med färskin på utsidan

Förutom vad jag här tidigare
nämt om textilier fanns många andra
av olika slag. Därunder värdes många
bomullsvarv för olika ändamål, främst
till arbetskläder såsom byxor och arbets-
klussar samt till hela klänningar för
damerna och småbarnen.

Handdukar var en stor artikel,
paradhandduken i vackra mönster för-
kom där man hade lavoar en förtäl-
stall men detta fanns ej i fattigare
hem, där fick man nöja sig med en
plåtskål, pluserad på en gammal stol.
Bändstolen kom mycket till använd-
ning. I denna värde man band för
olika ändamål, som hyllremmar brick
hållare, o inte minst strumpband
som användes både av Herres o damer
som alla gick i långa gyllestumpor

Slut

Varom jag här talet gäller om den
fattigare almogen i äldre ock något Senare
tid. Om Herrefolkem vanor o beteende
känner mycket lite till, då dessa leude
på ett högre plan.